

Sigurni s Neticom

Radna bilježnica o sigurnosti na internetu

Bok društvo, ja sam Netica!

Ova radna bilježnica je namijenjena djeci od 1. do 4. razreda osnovne škole.

Kroz nju ćete naučiti puno i istovremeno se jako dobro zabaviti.

Za početak vas pitam – Kako...?

Kako se uključuješ na internet?

Što sve možete raditi na internetu?

Prvo pravilo

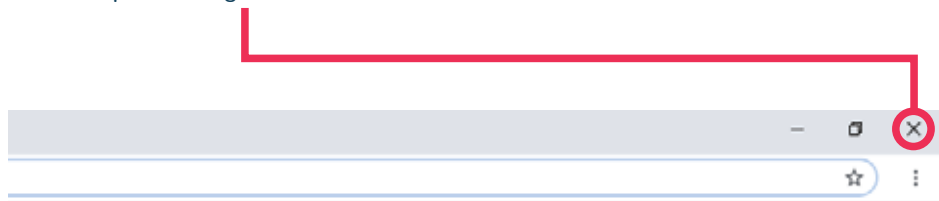
Ako nađem na internetu na nešto što me plaši, rastužuje ili zbunjuje, reći ću to starijoj osobi kojoj vjerujem.

Toliko je toga što se može vidjeti na internetu, no ponekad je nešto što vidimo na internetu samo za odrasle. Zato se može dogoditi da vidite nešto što ne biste trebali. No ne brinite se, mnogo je stvari koje u tom slučaju možete napraviti. Na primjer, ako vidite na internetu nešto zbog čega se osjećate loše, samo kliknite na strelicu „natrag“.

Tako ćete se vratiti na onu stranicu na kojoj ste zadnje bili. Ako se pojavi novi prozorčić kojeg niste željeli, najbolje je pronaći na njemu mali znak „X“ koji je obično u nekom kutu i kliknuti ga kako bi se prozorčić ugasio.

Također, možete i isključiti ekran te pozvati odraslu osobu.

Sada, iako znate kako reagirati ako naiđete na ružne slike ili videoe, ponekad se svejedno i dalje možete osjećati loše.

I tada postoje još neke stvari koje možete napraviti, ako ste na internetu vidjeli nešto zbog čega ste uplašeni, tužni ili zbunjeni. UVIJEK možete razgovarati s odraslom osobom u koju imate povjerenja. Oni vam mogu pomoći da prijavite to što ste vidjeli ili samo razgovarati s vama dok se ne počnete osjećati bolje.

Također možete nazvati besplatni anonimni telefon za psihološku pomoć vezano za uznemirujuć sadržaj na internetu – **0800 606 606**.

Važno je znati da niste nikada vi krivi ako ste na internetu naišli na nešto zbog čega se osjećate loše.

Drugo pravilo

Uvijek ću pitati roditelje ili skrbnike o tome kada i s kim smijem podijeliti neke osobne informacije.

Što mislite, što sve smatamo „osobnim informacijama“?

- a) koliko imam godina
- b) kako se zovem
- c) koji idem razred
- d) koja je moja adresa
- e) u koju školu idem
- f) koja je moja e-mail adresa
- g) omiljeno jelo
- h) omiljena boja
- i) omiljeni crtić

Što se može neželjeno dogoditi?

- a) Mogu se pojaviti prozorčići...
- b) Mogu se pojaviti skočni prozorčići
- c) Nepoznata osoba želi razgovarati s nama
- d) Lažna obavijest o nekoj nagradi

Što bi ti učinio?

Pojavio ti se skočni prozorčić na kojem piše da si osvojio veliku nagradu i koji traži da napišeš svoje podatke. Što ćeš učiniti?

Treće pravilo

Nikada nemoj dogovarati susret uživo ni sa kime s interneta, tj. ni sa kime koga ne poznaješ uživo. Ljude koje sretnoš na internetu zapravo ne poznaješ i ne znaš tko su. Mogu biti bilo tko i predstaviti se kao netko drugi.

Upoznavanje novih prijatelja preko interneta može biti zabavno, ali je jako važno sjetiti se trećeg pravila za sigurniji internet!

Na primjer, Neticin prijatelj Pero ju zove na telefon i priča da se jako dugo igra s nekim preko interneta i baš se dobro zabavlja. Sada se ta osoba želi sresti uživo s njim.

Što bi vi napravili ili rekli Peri?

Iako se možete zajedno igrati godinama, i dalje ga zapravo ne poznajete i ne biste se trebali naći s njim uživo.

Četvrto pravilo

Uvijek ću biti pristojan na internetu i koristiti prihvatljive načine komuniciranja.

Na primjer, tipkanje velikim slovima je nepristojno i smatra se vikanjem. Dobro je koristiti i emotikone da bi poboljšali razgovor.

Neka korištenje interneta bude i ostane zabavno, ali i sigurno.

Što još trebam znati?

Zašto je važno imati dobru lozinku?

Ona je kao ključ od kuće. Kao što njega ne daješ nikome osim roditeljima i odraslima od povjerenja, tako ne treba davati ni tvoj ključ od interneta. Važno je da ju možeš lako zapamtiti, da ima kombinaciju velikih i malih slova, brojeva i znakova.

Tko su sve prijatelji na društvenim mrežama?

Samo prijatelje koje poznajemo uživo je sigurno dodavati i na društvenim mrežama. Svi drugi su nepoznati i može biti opasno uključiti ih u svoj krug online prijatelja.

Što možeš učiniti ako ti netko pošalje nepristojne slike?

Tu osobu možeš blokirati, a sadržaj pokaži roditeljima kako bi ti oni pomogli i prijavili sadržaj i osobu.

Peto pravilo

Situacija

Neticina prijateljica zove na telefon (onaj besplatni) jer je objavila neku sliku i sad joj se stalno javljaju nepoznati ljudi i komentiraju svašta.

Postavi svoj profil na privatno! Javni profil omogućava bilo kome da lajka ili komentira tvoje objave ili da ti piše po zidu, što te može uvaliti u velike nevolje. Kada profil postaviš na privatno, onda tvoje objave mogu vidjeti samo osobe koje si dodao za prijatelje.

Ne brini se, svatko pogriješi. Važno je da ste se sjetili potražiti pomoć. Meni se jednom dogodilo da sam skoro slučajno objavila nešto što uopće nisam htjela, ali sam dobro razmislila i dva puta provjerila prije nego što sam kliknula – znaš onu izreku: Dvaput razmisli, jednom klikni! Jer sve što jednom objaviš na internetu ostaje na internetu zauvijek.

Važno je paziti i prilikom objavljivanja slika. Na primjer, treba paziti tko je sve na slici, što se sve na slici vidi (soba, kuća, adresa, auto, ljubimac...) sve što bi moglo otkriti previše osobnih informacija ne treba objavljivati. Ako je još netko na slici ili videu, važno je dobiti dopuštenje od tih osoba da to objavimo. Nije u redu objavljivati slike nekoga bez njihovog dopuštenja.

Osnovna pravila za sigurno korištenje društvenih mreža

U krug prijatelja dodat ću samo one koje poznajem osobno i uživo.

Uvijek ću pokazati odraslima poruku koja me uznemirila i zbog koje se osjećam loše.

Nikada neću objaviti osobne podatke (godine, adresu, ime, školu).

Isključiti ću opciju "lokacija" na pametnom telefonu, tabletu ili računalu kako ne bih otkrio bilo kome gdje se točno trenutno nalazim.

Nikada neću objaviti nešto što ne bih volio da vide moji roditelji, djedovi i bake ili učitelji.

Smislit ću lozinku koja je teška kako ju nitko drugi ne bi mogao pogoditi, ali koju ću ja lako zapamtiti. Neću je otkriti nikome, osim roditeljima. Čak ni najboljem prijatelju.

Dobro ću provjeriti sa svojim roditeljima postavke privatnosti (na mobitelu, tabletu, računalu, igraćim konzolama)

Uvijek ću se koristiti zlatnim pravilom: ne čini drugome što ne želiš da čine tebi. Dobro ću razmisliti prije nego napišem negdje komentar ili pošaljem nekome poruku. Na primjer: Je li to što želim napisati istinito, pomaže li i je li pristojno?

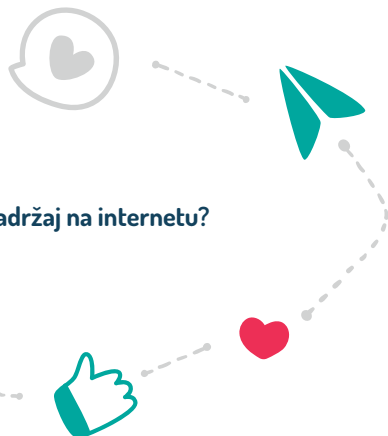

Neću objavljivati slike drugih ljudi ili ih označavati u objavama bez njihovog pristanka.

Kutak za roditelje

Raspravite i s roditeljima sljedeća pitanja.
Provjerite koliko oni znaju.

1. Koje su dobre strane interneta?
2. Nabroji opasnosti koje vrebaju na internetu.
3. Koje su najčešće internetske prevare?
4. Što je to cyberbulling?
5. Nabroji neke oblike cyberbullinga?
6. Kako se možeš zaštititi na društvenim mrežama?
7. Zašto je važno imati „dobru lozinku“ i kakva ona treba biti?
8. Zašto je važno imati različite lozinke?
9. Što možeš učiniti, ako misliš da si žrtva nasilja?
10. Kako spriječiti viruse na računalu?
11. Kome se možeš obratiti ako naiđeš na sumnjiv sadržaj na internetu?

10 PITANJA ZA SIGURNOSTI VAŠEG DJETETA NA INTERNETU!

POKRENITE POZITIVAN I UGODAN RAZGOVOR
O SIGURNOSTI NA INTERNETU S VASIM DJETETOM.

1 Jesi li postavio/la svoje ime i prezime na sve društvene mreže koje koristiš (Facebook, Instagram, Snapchat...)?

DA / NE

3 Jesi li ikad objavio/la sliku sebe, prijatelja ili obitelji bez znanja roditelja?

DA / NE

5 Jesi li ikad obavio/la kupovinu putem interneta bez dozvole?

DA / NE

7 Jesi li ikad preuzeo/la programe, igre ili aplikacije bez znanja roditelja?

DA / NE

9 Jesi li se ikad dogovorio/la za susret s osobom koju poznaješ samo putem interneta?

DA / NE

Jesi li objavio/la svoje ili tuđe osobne informacije bez izričitog dopuštenja?

DA / NE

Jesi li ispunio/la online obrazac, upitnik ili profilnu stranicu bez pristanka roditelja?

DA / NE

Jesi li podijelio/la svoju lozinku s drugim osobama, osim svojih roditelja?

DA / NE

Jesi li otvarao/la e-mail od osoba koje ne poznaješ?

DA / NE

Jesi li ikad sudjelovao/la u razgovoru online gdje su sudionici koristili vulgaran i seksualno eksplicitan govor, slike, video ili GIF?

DA / NE

RIJEŠITE TEST SA SVOJIM DJETETOM I PROVJERITE
KOLIKO JE ONO SIGURNO ONLINE!

10 PITANJA ZA SIGURNOSTI VAŠEG DJETETA NA INTERNETU!

KAKO IZRAČUNATI SVOJE BODOVE?

Ako ste odgovorili DA

Pitanja 1, 2, 3, 6

+1 bod

Pitanja 5, 7

+2 boda

Pitanje 4

+3 boda

Pitanja 8, 9, 10

+5 bodova

0-2
boda

SIGURAN SI ONLINE!

BRAVO, ČESTITAMO! Oprezan si kada ideš razgovarati sa svojim prijateljima online jer si svjestan potencijalnih rizika i opasnosti koje se kriju na internetu. Tvoje lozinke su većinom jake i sastoje se od kombinacije slova, brojeva i znakova, nikada ih ne dijeliš s drugima i svakako promisliš dva puta prije nego downloadaš neku aplikaciju. Nikada ne komuniciraš sa strancima i tvoji online prijatelji su prijatelji koje dobro poznaješ. Odlično je što razgovaraš sa svojim roditeljima o svojim navikama na internetu.

NAŠ SAVJET: Samo tako nastavi i podijeli svoje znanje sa svojim prijateljima kako bi i oni koristili Internet na siguran način.

MOGAO BI BITI SIGURNIJI!

3-4
boda

Ti se nikada ne bi uživo našao s nekim koga si upoznao online i svoje informacije ne dijeliš s nepoznatim osobama.

Međutim, objavio si fotografije prijatelja ili obitelji, a da im nisi rekao da ćeš to napraviti i nisi tražio njihovo dopuštenje. Često download-aš različite aplikacije i smatraš da to ne predstavlja neku opasnost. Ako dobiješ zahtjev za prijateljstvom od osobe koje ne poznaješ, reći ćeš to roditeljima.

NAŠ SAVJET: Tvoj rezultat pokazuje da bi mogao biti sigurniji na internetu. Svjestan si da postoje određene opasnosti i kako se od njih zaštititi, ali ih ponekad zanemariš. Bilo bi jako dobro kada bi provjerio postavke privatnosti te kada bi prije nego objaviš svoju i tuđu fotografiju provjerio postavke i vidio s osobama na slici je li im to ok da se objavi.

Također, provjeri svoju lozinku je li dovoljno jaka (najbolja lozinka je ona koja se sastoji od minimalno 8 znakova: slova, brojeva i simbola te da ti je lako pamtljiva ali teška drugima za povezati s tobom) te provjeri ponovno sa svojim roditeljima postavke privatnosti. Nakon toga, svakako možeš ponovno riješiti ovaj test. :)

5-26
bodova

NISI SIGURAN ONLINE!

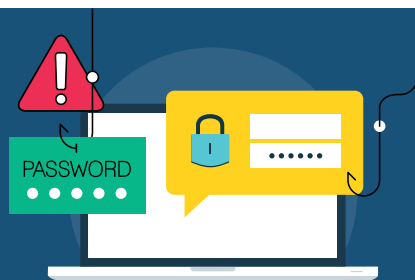
Tvoj online profil uključuje tvoje osobne podatke poput mjesta stanovanja i škole u koju ideš. Na tvom profilu nalaze se i različite fotografije tebe i tvojih prijatelja, obitelji, kućnih ljubimaca i sl. Internet koristiš gotovo za sve, download različitih aplikacija, upoznavanje osoba na internetu, komuniciranje itd. Ti si vrlo otvorena i komunikativna osoba te često prihvatiš zahtjeve za prijateljstvom od osoba koje nisi nikada prije upoznao jer smatraš da ako su prijatelji s nekim od prijatelja koje već imaš, da su onda i oni ok. Dogodilo se da si se dopisivao s osobama koje su koristile neprikladne riječi ali nisi rekao roditeljima jer nisi htio da se brinu.

NAŠ SAVJET: Trebao bi drastično promijeniti način na koji koristiš Internet. Prvo, porazgovaraj s roditeljima i provjeri koje tvoje osobne informacije su dostupne drugima na internetu. Također, možeš obrisati sa svoje liste prijatelja na društvenim mrežama sve osobe koje ne poznaješ uživo. Ako te nepoznate osobe traže za dopisivanje i žele se s tobom naći obavezno o tome razgovaraj sa svojim roditeljima i ili drugom starijom osobom od povjerenja. Promjeni svoje lozinke tako da budu sigurne (minimalno 8 znakova: slova, brojke i simboli, te da je lako pamtljiva). Ponovi ovaj test dok ne dobiješ najniži rezultat na testu (0-2).

Zapamti!

Tvoja lozinka tvoj ključ!

Tvoja lozinka, tvoj ključ! Kao što nikome ne daješ ključ od svoje kuće, svoju lozinku nemoj davati nikome osim svojim roditeljima ili starijoj osobi od povjerenja. Ona mora biti snažna i jednostavna za zapamtiti, stoga je dobar primjer lozinke Velebit1757!?

Prijatelji na društvenim mrežama, jesu li to stvarno tvoji prijatelji?

Dobro razmisli prije nego dodaš neku osobu online. Ukoliko osobu ne poznaješ u stvarnom svijetu, nemoj je dodavati u svoj krug prijatelja koji može vidjeti svaku tvoju objavu, fotografiju ili oznaku lokacije. Na društvenim mrežama prihvaćaj prijatelje koje poznaješ iz stvarnog svijeta.

Nepristojne slike!?

Ukoliko u razgovoru s osobom na internetu dobiješ nepristojan sadržaj, svakako tu osobu blokiraj te sadržaj koji ti je ta osoba poslala pokaži svojim roditeljima i zamoli ih za pomoć. Ukoliko se želiš dodatno informirati što napraviti, uvijek možeš **besplatno i anonimno nazvati 0800 606 606** ili se obratiti starijoj osobi od povjerenja.

POMOĆ!

Ukoliko se nađeš u neugodnoj situaciji na internetu ili ne znaš što napraviti uvijek možeš **besplatno i anonimno nazvati 0800 606 606** ili se obratiti starijoj osobi od povjerenja.

Postavi svoj profil na privatno!

Javan profil ti može donijeti dosta problema stoga postavi sve svoje objave, fotografije i profil na privatno kako bi ga dijelio samo s prijateljima.

Dvapat razmisi, jednom klikni!

Jednom učitana sadržaj na Internet ostaje zauvijek, stoga dobro promisli prije objave bilo kojeg sadržaja teksta, videa ili slika na Internet!

Tvoja slika tvoja privatnost!

Razmisli prije nego objaviš ili pošalješ svoju sliku drugoj osobi na internetu. Jesi li samo ti na slici? Vidi li se neke privatne stvari na slici, poput tvog dnevnog boravka ili ljubimca? Tko je osoba kojoj šalješ fotografiju te poznaš li ju stvarno?

Video je supač ali pažljivo!

Iako svi volimo snimati video uratke i objavljivati ih na internetu moramo razmisliti imamo li dopuštenje drugih osoba iz videa za objavu, prikazuju li se neke osobne informacije u videu te je li video prikladan za tvoje godište! Pažljivo s kamerom!

Ova radna bilježnica je izrađena u sklopu javne medijske kampanje „**Klik vrijedan sigurnosti**“ koju provodi Centar za nestalu i zlostavljaju djecu u suradnju s Agencijom za odnose s javnošću – Mediahint te financijsku potporu Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske, kao i podršku Hrvatske udruge za odnose s javnošću.

 **Centar za nestalu
i zlostavljaju djecu**

 csi.hr
Centar za sigurniji internet

MEDIAHINT

**HRVATSKA UDRUGA ZA
ODNOSE S JAVNOŠĆU**

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge